

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

УДК 334.01:631.151:636
JEL: Q12, Q13, Q18

Ольга Кравченко

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка
Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ УЧАСНИКАМИ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Мета. Метою статті є узагальнення теоретичних основ дослідження сутності та змісту економічних відносин між учасниками агропродовольчого ринку, зокрема, ринку продукції тваринництва, розширення та доповнення класифікації видів відносин та обґрунтування їх сучасної трансформації.

Методологія / методика / підхід. Теоретико-методичною основою дослідження є діалектичний метод пізнання економічних процесів, фундаментальні положення сучасної економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених щодо дослідження сутності та змісту економічних відносин між учасниками агропродовольчого ринку, зокрема, ринку продукції тваринництва. Для досягнення поставленої мети використано системний підхід, методи узагальнення, індукції, дедукції, аналізу, синтезу та порівняння.

Результати. Результатом дослідження є розширення знань щодо особливостей трансформації економічних відносин під дією мінливих економічних процесів у динамічному просторі. Такими процесами є: розвиток інтеграції теорії в практику, процес державного регулювання ринку, розвиток людського капіталу, аграрних відносин та інтеграційні процеси. Перетворення економічних відносин, своєю чергою, чинить зворотний вплив на зміну економічного простору. Результатом також є узагальнення класифікації економічних відносин шляхом виділення певних критеріїв.

Оригінальність / наукова новизна. Наукова новизна полягає в уточненні категорій «економічні відносини ринку продукції тваринництва» та «економічний простір». Під першою категорією розуміємо взаємодію та взаємозалежність учасників цих відносин, які виникають у процесі виробництва, переробки й реалізації продукції тваринництва та спрямовані на задоволення потреб учасників шляхом реалізації їхніх інтересів; під другою – сукупність економічних процесів і суб'єктів господарювання, що пов'язані єдиною інституційною структурою та інформаційним полем із формування результатів економічної діяльності.

Практична цінність / значущість. Практична значущість полягає в конкретизації рекомендацій сільськогосподарським товаровиробникам, а саме щодо поетапних дій з державної реєстрації господарств населення, як суб'єктів мікропідприємництва, і потім інтеграції їх до агропродовольчого ринку. Метою запропонованих організаційних змін є налагодження вертикальних, формальних, довгострокових, регулярних (стійких), взаємовигідних і надійних міжгалузевих відносин, які зумовлені технологічною особливістю виробництва продукції тваринництва. Реалізація запропонованих дій допоможе змінити напрями економічних відносин між учасниками ринку.

Ключові слова: економічні відносини, економічний простір, агропродовольчий ринок, учасники (суб'єкти) ринку, продукція тваринництва.

SPECIAL ASPECTS OF ECONOMIC RELATIONS BETWEEN PARTICIPANTS OF THE MARKET FOR LIVESTOCK PRODUCTS

Purpose. Purpose of the article is to summarize theoretical foundations of the study of the nature and content of economic relations between participants of the agri-food market for livestock products, expanding and adding the classification of relationship types and justifying their modern transformation.

Methodology / approach. The theoretical and methodological basis of the research is the dialectical method of knowledge of economic processes, the fundamental provisions of modern economic theory, scientific works domestic and foreign scientists on economic relations between participants of the agri-food market for livestock products. A systematic approach, methods of generalization, induction, deduction, analysis, synthesis and comparison were used to achieve this purpose.

Results. As a result of the study knowledge about special aspects of transformation of economic relations under the influence of changing economic processes in a dynamic space was expanded. Such processes include as follows: development of integration of theory into practice, process of state regulation of the market, development of human capital, agrarian relations and integration processes. Transformation of economic relations, in its turn, has the opposite effect on the space change. Classification of economic relations by highlighting certain criteria was also generalized.

Originality / scientific novelty. The scientific novelty consists in clarifying the categories «economic relations between participants of the market for livestock products» and «economic space». Under the first category we mean the interaction and interdependence of participants in these relations, arising in the process of manufacture, processing and sale of livestock products and aimed at meeting the needs of participants through satisfaction of their interests; under the second category we mean a set of economic processes and business entities connected by a single institutional structure and information field related to formation of the results of economic activity.

Practical value / implications. Practical significance involves specification of offers to agricultural manufacturers, namely, regarding the staged actions related to state registration of households of population as subjects of self-employment. Then integrate them into the agriculture and food market. The purpose of the proposed organizational changes is the establishment of vertical, formal, long-term, regular (sustainable), mutually beneficial and reliable inter-industry relations, which are driven by the technological aspects of livestock products. Taking the proposed actions will help to change the direction of economic relations between the market participants.

Key words: economic relations, economic space, agri-food market, market participants (entities), livestock products.

Ольга Кравченко

*Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства
имени Петра Василенка
Украина*

ОСОБЕННОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ УЧАСТНИКАМИ РЫНКА ПРОДУКЦИИ ЖИВОТНОВОДСТВА

Цель. Целью статьи является обобщение теоретических основ исследования сущности и содержания экономических отношений между участниками агропродовольственного рынка, а именно рынка продукции животноводства, расширение и дополнение классификации видов отношений и обоснование их современной трансформации.

Методология / методика / подход. Теоретико-методической основой исследования является диалектический метод познания экономических процессов, фундаментальные положения современной экономической теории, научные труды отечественных и зарубежных ученых по исследованию сущности и содержания экономических отношений между участниками агропродовольственного рынка, в частности, рынка продукции животноводства. Для достижения поставленной цели были использованы системный подход, методы обобщения, индукции, дедукции, анализа, синтеза и сравнения.

Результаты. Результатом исследования является расширение знаний об особенностях трансформации экономических отношений под действием меняющихся экономических процессов в динамическом пространстве. Такими процессами являются: развитие интеграции теории в практику, процесс государственного регулирования рынка, развитие человеческого капитала, аграрных отношений и интеграционные процессы. Преобразование экономических отношений, в свою очередь, производит обратное влияние на изменение пространства. Также обобщено классификацию экономических отношений путем выделения определенных критериев.

Оригинальность / научная новизна. Научная новизна заключается в уточнении категорий «экономические отношения рынка продукции животноводства» и «экономическое пространство». Под первой категорией понимаем взаимодействие и взаимозависимость участников этих отношений, возникающих в процессе производства, переработки и реализации продукции животноводства и направленные на удовлетворение потребностей участников путем реализации их интересов; под второй – совокупность экономических процессов и субъектов хозяйствования, связанных единой институциональной структурой и информационным полем по формированию результатов экономической деятельности.

Практическая ценность / значимость. Практическая значимость заключается в конкретизации рекомендаций сельскохозяйственным товаропроизводителям, а именно относительно поэтапных действий по государственной регистрации хозяйств населения, как субъектов микропредпринимательства, затем их интегрирование на агропродовольственный рынок. Целью предложенных организационных изменений является налаживание вертикальных, формальных, долгосрочных, регулярных (устойчивых), взаимовыгодных и надежных межотраслевых взаимоотношений, которые обусловлены технологической особенностью производства продукции животноводства. Реализация предложенных действий поможет изменить направления экономических отношений между участниками рынка.

Ключевые слова: экономические отношения, экономическое пространство, агропродовольственный рынок, участники (субъекты) рынка, продукция животноводства.

Постановка проблеми. Останнім часом прискорюються такі економічні процеси, переважно глобальні, як світовий розвиток і інформаційної, і мережевої, і інноваційної, і соціальної та іншої економіки, розповсюдження електронної комерції, розвиток ринків із асиметричною інформацією. В агропродовольчому секторі економіки України паралельно відбуваються два

процеси: реформування земельних відносин та інтеграція до європейського ринку. Спостерігається активізація інвестицій у людський капітал, набуває розповсюдження таке явище, як достовірне зобов'язання (яке заслуговує на довіру) та достовірна загроза. Усі перераховані процеси формують особливості сучасного економічного простору, в якому видозмінюється, трансформується вся система економічних відносин. Трансформація економічних відносин завжди пов'язана із появою певних науково-практичних проблем. Однією з таких проблем у контексті цього дослідження є визначення особливостей економічних відносин у межах агропродовольчого ринку, зокрема, ринку продукції тваринництва, в умовах існуючого економічного простору. Зазначене вимагає розширення категоріального апарату та обґрунтованого узагальнення класифікації видів економічних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий пошук щодо сутності економічних відносин здійснювали такі сучасні вчені-економісти, як С. В. Мочерний, В. Д. Базилевич, Г. А. Оганян та ін. [1; 2; 3]. Проблему інституційної трансформації економіки, в тому числі, під впливом сучасних трендів зовнішньоекономічної політики, дослідила В. В. Небрат [4; 5]; українські реалії інституційної основи державної аграрної політики розкрито в роботі В. М. Онегіної та Н. В. Шибаєвої [6]. Вивченню проблем регулювання міжгалузевих, міжгосподарських зв'язків у агропродовольчому секторі присвячені праці В. Л. Валентинова, П. І. Гайдуцького, М. А. Лендєла, Л. А. Сахно, О. А. Шульги [7; 8; 9; 10; 11]. Сутність феномену економічного простору розглянула Т. В. Голікова [12]. Питання трансформації економічних відносин під впливом інформаційних технологій досліджували І. К. Носатов та Л. О. Цибульська [13; 14]. Проблеми економічних відносин між учасниками агропродовольчого ланцюга розглядають і зарубіжні науковці, зокрема: S. J. Staal [15], C. Vutete, F. Chigora [16], S. Korsgaard, S. Müller, H. Tanvig [17].

Разом з тим, не всі аспекти окресленої проблеми отримали належне обґрунтування за умови змін зовнішньоекономічних трендів, глобалізації та євроінтеграційної спрямованості розвитку агробізнесу України. Тому актуальність проблеми щодо визначення сучасного змісту економічних відносин зумовлює необхідність комплексного дослідження сутності, видів та особливостей економічних відносин між основними учасниками ринку продукції тваринництва, які склалися в існуючому економічному просторі.

Метою статті є узагальнення теоретичних основ дослідження сутності економічних відносин між учасниками агропродовольчого ринку, зокрема, ринку продукції тваринництва, розширення та доповнення класифікації видів відносин та обґрунтування їх сучасної трансформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із економічною енциклопедією за редакцією С. В. Мочерного, сукупність відносин між людьми в процесі виробництва матеріальних і духовних благ та їх привласнення в усіх сферах суспільного відтворення (безпосередньому виробництві, розподілі, обміні та споживанні) називається економічними відносинами [1, с. 471].

В. Д. Базилевич визначає економічні відносини як відносини між людьми з приводу виробництва, розподілу, обміну й споживання матеріальних і нематеріальних благ. За цим підходом система економічних відносин складається з техніко-економічних, організаційно-економічних і соціально-економічних відносин [2, с. 69].

На підставі дослідження еволюції наукових підходів до трактування відносин О. А. Шульга зазначає, що «відносини між людьми на ранніх етапах розвитку суспільства формувалися спочатку як виробничі, пізніше – як економічні» [11, с. 88]. На думку автора, у зв'язку з переплетінням економічних відносин із соціальними, політичними, культурними та іншими відносинами, вони стають суспільними. Але, економічні відносини є базисом суспільства, а соціальні, правові, політичні, національні, культурні та інші відносини є його надбудовою [1, с. 472]. Суспільні відносини є предметом дослідження соціології, психології та права, оскільки є відносинами між людьми в суспільстві, що формуються в процесі їх суспільної життєдіяльності. У цьому контексті економічні відносини є частиною суспільних, як і правові, політичні, культурні та інші.

Наше наукове дослідження спрямоване на виявлення сутності та змісту економічних відносин з приводу виробництва, розподілу, обміну й споживання благ, а також на визначення особливостей відносин на агропродовольчому ринку, в тому числі ринку продукції тваринництва, між основними учасниками виробництва, переробки та реалізації (торгівлі) продукції, які трансформуються в динамічному економічному просторі під впливом сучасних процесів.

Вважаємо, що до учасників (суб'єктів) економічних відносин належать такі: сільськогосподарські виробники (господарства всіх категорій); переробні підприємства харчової промисловості; підприємства оптово-роздрібної торгівлі; посередницькі бізнес-одиниці (логістичні, сервісні, страхові, консалтингові та інші суб'єкти господарювання); населення та держава.

З розвитком продуктивних сил, з ускладненням форм організації виробництва, з появою нових форм підприємницької діяльності саме власність, як відносини з приводу привласнення, розпорядження, володіння та використання, набуває вирішальної важливості. Тому в широкому розумінні сутність економічних відносин зводиться до привласнення об'єктів відносин в усіх сферах суспільного відтворення в умовах діючої організаційно-економічної структури й техніко-технологічного розвитку суспільного виробництва. Іншими словами, сутність економічних відносин зводиться до поетапної передачі прав власності на вироблений (створений) продукт у межах організаційно узгодженої діяльності учасників відносин.

Отже, під економічними відносинами між учасниками агропродовольчого ринку, зокрема ринку продукції тваринництва, варто розуміти взаємодію та взаємозалежність учасників цих відносин, які виникають у процесі виробництва, переробки та реалізації продукції тваринництва й спрямовані на задоволення потреб учасників шляхом реалізації їхніх інтересів. Такі відносини

нерозривно пов'язані з динамічним економічним простором, який зумовлює їх трансформацію. Водночас економічні відносини загалом або окремі їх елементи справляють зворотний вплив на зміну економічного простору.

Для більшості авторів термін «економічний простір» є ніби достатньо зрозумілим. Дослідження та аналіз різних точок зору в трактуванні категорії «економічний простір» дозволили виділити кілька наукових підходів: географічний або територіальний; ресурсний; процесний або інформаційний [12, с. 16].

У географічному підході ототожнюються терміни «простір» і «територія». Географічне середовище значною мірою визначає розвиток як соціальних, так й економічних процесів. Оскільки під час формування взаємозв'язків на обмеженій території суб'єкти господарювання несуть витрати відносно низького рівня, в кінцевому підсумку саме ці зв'язки формують економічний простір у межах певної території.

Для ресурсного підходу в трактуванні «економічного простору» основною ознакою є спільність матеріальних, людських, соціальних, суспільно-політичних та інших ресурсів. Зазначений підхід можна зустріти у відомого американського економіста П. Кругмана, який трактує простір як «абстрактний економічний ландшафт динамічного розподілу ресурсів залежно від кон'юнктури та місць їх розташування» [18]. Одночасно деякі автори розглядають економічний простір як середовище для прийняття рішень щодо раціонального використання ресурсів.

На початку ХХІ століття набув розвитку процесний або інформаційний підхід до визначення економічного простору, що базується на сприйнятті простору як віртуального середовища, в якому здійснюються економічні процеси. У трактуванні простору в межах цього підходу саме інформаційна складова частина є основою економічних процесів. Інформаційними потоками, що циркулюють між учасниками відносин, формується простір. Саме тому сучасну економіку називають інформаційною. Також можна зустріти дослідження, в яких сучасну економіку називають мережевою, що зумовлено появою і стрімким розвитком електронної комерції.

Останнім підходом до трактування економічного простору є інтелектуальний, з точки зору розвитку людського капіталу. Економічні ресурси в їх традиційному вигляді перестають бути головним елементом розвитку. Спостерігається перенесення акценту на економіку знань, на людину з її навичками, накопиченими знаннями та вміннями як володаря якісної інформації та відповідних технологій її упорядкування.

Заміна ключової ролі матеріальних факторів виробництва інтелектуальними факторами формує нову реальність, у якій утверджуються новітні форми взаємодії та суперництва [4]. Зазначене свідчить про зміну парадигми розвитку економічних відносин.

Одним із питань становлення інформаційних технологій стала поява такого нового виду зайнятості як ІТ-аутсорсинг. У цьому напрямі вели наукові

дослідження такі сучасні вітчизняні вчені, як І. К. Носатов, Л. О. Цибульська [13; 14] та інші.

Саме гроші, як один із ключових елементів економічних відносин, під впливом інформаційних технологій були дещо трансформовані, що розширило їх можливості. Одним із прикладів може бути поява електронних грошей і розвиток інтернет-продажу, що суттєво змінює характер торгівлі. Зазначені процеси змінюють характер економічного простору й відносини в ньому.

І. К. Носатов наголошує, що «електрона комерція стала основним «локомотивом зрушень», провокуючи зміни нормативно-правової бази, створення нових способів оплати та можливостей доступу до електронних комерційних майданчиків. Перш за все, держава повинна створювати економічне середовище для розвитку всіх видів суб'єктів господарювання незалежно від їх розміру» [13].

Л. О. Цибульська констатує, що в Україні наразі відсутній налагоджений зв'язок між наукою, технологією та виробництвом щодо розвитку електронної комерції. Саме завдяки формуванню кластерних форм будови економічних відносин можна досягти добробуту, оскільки «інтелектуальна діяльність людей за допомогою комп'ютерів, комунікаційного зв'язку та інноваційних технологій значно впливає на освіту, ділову активність, медицину, політику та в цілому на сприйняття світу» [14].

Підсумовуючи дослідження змісту економічного простору, наведемо визначення, сформульоване Т. В. Голіковою: економічний простір – це сукупність економічних процесів суб'єктів господарювання та самих суб'єктів господарювання, що пов'язані єдиним сукупним економічним процесом з формування результатів економічної діяльності. Елементами, що утворюють економічний простір, є сукупний економічний процес, економічний час та економічна конкуренція. Автор ставить під сумнів те, що економічний простір прирівнюється до відносин, аргументуючи це тим, що простір – це сукупність елементів, якими, на відміну від географічного та ресурсного підходів, є економічні процеси. На наш погляд, досить важко зрозуміти вислів «сукупність економічних процесів суб'єктів ... що пов'язані єдиним сукупним економічним процесом...» [12, с. 19]. Тому на основі дослідження феномену простору ми дещо уточнюємо зазначену категорію.

Отже, під економічним простором ми розуміємо сукупність економічних процесів та суб'єктів господарювання, що пов'язані єдиною інституційною структурою та інформаційним полем з формування результатів економічної діяльності.

Саме сформоване інституційне середовище обумовлює сучасний економічний простір. У роботі В. В. Небрат [5] зазначено, що в Україні розбудовується та укорінюється «політика бідності», сутність якої проявляється в посиленні процесів концентрації власності, капіталу, багатства та збільшенні нерівності. Зазначене вказує на необхідність інституційної реконструкції з метою комплементарного (взаємодоповнюючого) поєднання власних,

історично сформованих інститутів із запозиченими ззовні та імплементованими у вітчизняне господарське середовище.

Наголошуючи на ролі змін в економічному просторі в перебудові інституційного порядку, В. М. Онегіна та Н. В. Шибаєва зауважують: «Законодавча база, як серцевина інституційної основи аграрної політики, потребує нагальної модернізації із причини її низької ефективності та з погляду потреби в наближенні до європейських процедур і «правил гри» ... при євроінтеграційному векторі розвитку країни» [6, с. 23].

Таким чином, економічні відносини в межах динамічного економічного простору слід розглядати як процес взаємодії суб'єктів господарювання у певному інституційному та інформаційному середовищі з метою реалізації власних економічних інтересів, спрямованих на отримання результатів від спільної діяльності.

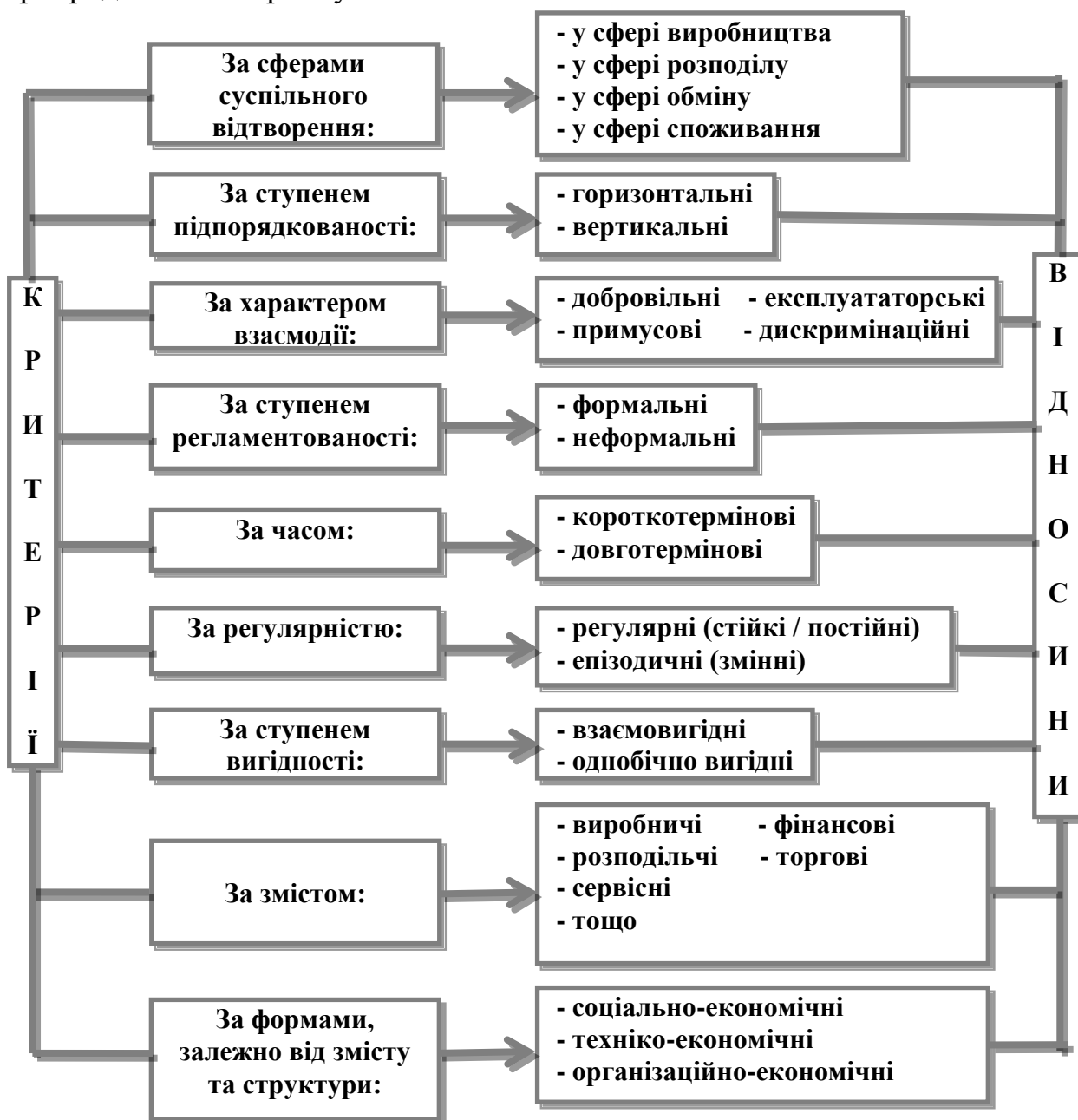
На основі аналізу наукової літератури можна констатувати, що більшість авторів для класифікації видів економічних відносин використовують багатомірну (багаторівневу) систему. При цьому виділяють такі економічні відносини: загальні та специфічні; добровільні та примусові; вертикальні та горизонтальні; взаємовигідні та однобічно вигідні; експлуататорські та дискримінаційні; стійкі (регулярні) та епізодичні; наскрізні та підрядні; відносини власності, купівлі-продажу, обміну, оренди, кредитно-фінансові тощо. Система економічних відносин складається з таких майже самостійних підсистем, як соціально-економічні, техніко-економічні та організаційно-економічні відносини.

Останнім часом з розвитком продуктивних сил, утвердженням інформаційного суспільства, особливо в контексті сталого розвитку, в тому числі розвитку агропродовольчих систем, з'являються роботи авторів, у яких до структурних елементів економічних відносин належать також еколого-економічні та інформаційно-економічні відносини [20].

Отже, ми виділяємо такі критерії класифікації видів економічних відносин у сучасному економічному просторі (рис. 1): за сферами суспільного відтворення – відносини у сфері виробництва, розподілу, обміну та споживання; за ступенем підпорядкованості – горизонтальні та вертикальні; за характером взаємодії – добровільні, примусові, експлуататорські, дискримінаційні; за ступенем регламентованості – формальні та неформальні; за часом – короткотермінові та довготермінові; за регулярністю – регулярні або стійкі, епізодичні або змінні; за вигідністю – взаємовигідні та однобічно вигідні; за змістом – виробничі, розподільчі, торгівельні, фінансові, сервісні та ін.; за формами, залежно від змісту та структури – соціально-економічні, техніко-економічні, організаційно-економічні.

Ми вже висловили думку про сутність, зміст і види економічних відносин, про важливість інституціональних змін в економічному просторі, про людський капітал та інформацію як основні складові частини сучасних відносин. Наступним етапом дослідження є з'ясування особливостей напрямів,

специфічних проявів та принципів економічних взаємин між учасниками агропродовольчого ринку.

Рис. 1. Класифікація видів економічних відносин

Джерело: узагальнено автором.

Щодо напрямів економічних відносин П. І. Гайдуцький виділяє такі найважливіші в агропромисловому виробництві: внутрішньогосподарські; відносини підприємств із державою; комерційні відносини між підприємствами галузі [8, с. 3–5]. Але, зважаючи на технологічні, організаційні й правові особливості виробництва агропродовольчої продукції, сучасні економічні відносини суттєво ускладнюються й набувають переважно міжгалузевого напрямку. Прикладом може бути той факт, що за сучасних умов, які передбачені в Податковому кодексі України щодо дії спеціального режиму та спрощеної

системи оподаткування у сфері сільського господарства, також згідно із Законом України «Про державну підтримку сільського господарства», сільськогосподарські товаровиробники втрачають можливість самостійного здійснення глибокої переробки власної продукції для уникнення складнощів у міжгалузевих відносинах і реалізації продукції з максимальною доданою вартістю безпосередньо кінцевому споживачеві. З розвитком продуктивних сил і спеціалізації цього не повинно бути. Зазначені фактори обумовлюють переважно міжгалузеву спрямованість відносин. У цьому контексті Л. А. Сахно і Т. Г. Олійник [10; 21] розрізняють міжгосподарські та міжгалузеві зв'язки.

Ще однією особливістю функціонування агропродовольчого ринку є структура виробників продукції, згідно з якою, зокрема в галузі тваринництва, 54,2 % виробленої продукції припадає на господарства населення, в тому числі м'яса – 36 %, молока – 73,1 % (2017 р.), що також дещо трансформуює та ускладнює напрями економічних взаємин.

Також П. І. Гайдуцький вказує на ряд специфічних проявів зазначених відносин. По-перше, включення в систему відносин різних за типами, формами та розмірами підприємств, також за ознакою власності та виду господарської діяльності. По-друге, налагодження економічних відносин підприємств між собою здійснюється, згідно із автором, «виключно з пріоритетності задоволення взаємних економічних інтересів» [8, с. 4]. Тоді як на практиці не завжди здійснюється «взаємне» задоволення інтересів суб'єктів господарювання.

У науковій літературі виділено такі основні принципи економічних відносин: добровільність відносин підприємств на підставі спільності економічних інтересів; рівноправність учасників спільної діяльності; свобода вільного вибору організаційної форми об'єднання; самоуправління учасників й об'єднань у цілому; організація відносин між учасниками на договірній основі [8, с. 8]. Але сучасна практика розвитку агропродовольчого сектора країни, особливо ринку продукції тваринництва, свідчить, що «взаємність», «спільність» економічних інтересів, «рівноправність» учасників відносин є лише теоретичними висновками науковців. Питання нерівномірності розвитку, експлуатація одних іншими, залежності одних від інших стояло і стоїть сьогодні не менш гостро, ніж завжди.

В умовах уповільнення економічного зростання, як переконливо показав Т. Пікетті у книзі «Капітал у ХХІ столітті» [22], збільшується нерівність, причому як у межах національних економік, так і міжнаціональна. Посилення підпорядкування призводить до загострення суперечностей між учасниками економічних відносин. Поява нових сильних гравців призводить до їх диктату і зміни правил.

Аналіз світової практики організації економічних відносин на ринку продукції тваринництва доводить, що вибір та розвиток певної організаційно-правової форми (чи то великотоварне виробництво в межах агрохолдингів, як в Аргентині, США, чи то дрібнотоварне виробництво господарствами населення

в межах кооперативів, як у Франції, Новій Зеландії та Японії), не є панацеєю від усіх проблем нерівності розвитку учасників відносин. Ефективність управління криється не в організаційних, а в економічних підвалинах, які обумовлюють економічний простір, оскільки первинним у ефективності тих чи інших взаємозв'язків, на наш погляд, є саме узгодження інтересів усіх учасників відносин.

Продовжуючи аналіз особливостей процесів, які відбуваються в агропродовольчому секторі, необхідно дослідити процес інтеграції між учасниками із кількох галузей (секторів) економіки, який обумовлений технологічною залежністю бізнес-одиниць під час виробництва продукції тваринництва.

У дослідженнях теоретичних основ економічних відносин в інтегрованих формуваннях розрізняють поняття «міжгосподарських зв'язків» та «економічних відносин між підприємствами». Отже, система економічних відносин включає міжгосподарські зв'язки (організаційні, технологічні), виробничо-договірні відносини та економічний механізм розвитку міжгосподарських зв'язків [21]. Для створення умов пропорційної, ритмічної діяльності підприємств спільного виробництва автор вбачає первинним саме формування спільних організаційно-економічних заходів для всіх учасників відносин, що забезпечать узгодженість їх інтересів, але не наводить алгоритм практичної реалізації запропонованих заходів.

Т. Г. Олійник наводить чотири моделі (типи) економічних відносин з виробництва, переробки і реалізації сільськогосподарської продукції. За четвертого типу відносин функціонують, як мінімум, три незалежні бізнес-одиниці – виробник сільгосппродукції, переробне підприємство харчової промисловості та суб'єкт торгівлі. І автор робить висновок, що останній тип організації економічних відносин є найбільш поширеним, але несприятливим для сільськогосподарського виробника, оскільки є відсутньою система контролю цін, зруйнована система збуту й нерозвинена конкуренція. Крім того, наявність кількох ланок у ціновому ланцюгу не дозволяє уникати посередників, що ускладнює та розтягує в часі здійснення фінансових операцій, а також суттєво підвищує ціну на кінцеву продукцію [21]. Представляючи таку типологію відносин, а також висновок щодо ціноутворення на агропродовольчому ринку, автор не враховує існуючий економічний простір, особливо для сільськогосподарських товаровиробників.

Починаючи з 1998 р. і до теперішнього часу, згадані суб'єкти господарювання мали й мають суттєві податкові пільги, а саме: фіксований сільгоспподаток і спецрежим оподаткування податку на додану вартість. Також виробники продукції тваринництва донедавна мали державну дотацію, а останні кілька років мають державну допомогу. Проблема в тому, що такі пільги й допомога стали джерелом збагачення безпосередньо підприємств, переважно великих за розміром. Дрібний виробник – господарства населення, на селі поступово зникає. Отже, «в Україні сільське господарство і село

розвиваються за протилежними траєкторіями» [23, с. 5].

Взаємопов'язаності аграрного й сільського розвитку можна досягти шляхом активізації зайнятості на селі. Тільки розвиток особистої ініціативності громадян (господарств населення) є умовою забезпечення їхнього власного добробуту. Активізація зайнятості повинна відбуватися у цивілізований спосіб трансформації існуючих господарств населення (які виробляють 54,2 % м'ясо-молочної продукції) у мікропідприємства через їх державну реєстрацію як суб'єктів підприємницької діяльності. Наслідком такої трансформації стане поява стабільних, прогнозованих бізнес-одиниць. Після цього таким сільськогосподарським товаровиробникам необхідно здійснити інтегрування до агропродовольчого ринку. Чи то інтеграція, чи то міжгосподарська кооперація, чи то інші організаційно-правові процеси, але всі вони повинні здійснюватися з єдиною метою – налагодження вертикальних, формальних, довгострокових, регулярних (стійких), взаємовигідних і надійних міжгалузевих відносин, які обумовлені технологічною особливістю виробництва продукції тваринництва.

О. А. Козак у власних дослідженнях аналізує основні тенденції розвитку молочної галузі в контексті гарантування продовольчої безпеки України [24], згідно із чим пропозиція молокопродуктів залежить від функціонування двох галузей – молочного скотарства та переробної промисловості. У галузі молочного скотарства нині склалася дуальна структура виробництва, де з однієї сторони – великотоварні молочні ферми, з іншої – велика чисельність дрібних виробників з поголів'ям 1–2 корови. Автор наголошує, що «відсутність цілеспрямованої державної політики (повна лібералізація механізму регулювання) щодо вирішення основних проблем молочного сектору призводить до занадто еволюційного розвитку» [24, с. 16]. Аналогічні процеси спостерігаються і на ринку м'ясної продукції.

Нагадаємо про податкові пільги та прийняті нормативно-правові акти стимулюючого та регулюючого характеру. На нашу думку, питання полягає не стільки в кількості та якості державних програм, стратегій і концепцій розвитку, скільки в їхній науковій обґрунтованості, реалістичності та дієвості. Дієвість прийнятих нормативно-правових актів залежить від розвитку зв'язків між наукою та практикою, між державою та бізнесом, між науковцями, бізнесменами та урядовцями. Наприклад, згідно з даними Мінагрополітики та продовольства України, загальним фондом Державного бюджету України на 2018 р. передбачено видатків 4232 млн грн за програмою «Державної підтримки галузі тваринництва» [25]. Згідно із даними Мінагрополітики та продовольства України, станом на 30.11.2018 р. освоєно лише 1869 млн грн, або 46,7 %.

Авторський колектив учених економістів-аграрників ННЦ «Інститут аграрної економіки» розробив Концепцію ціноутворення на сільськогосподарську продукцію (2008 р.) [26]. Науковці запропонували модель еквівалентної ціни, обґрунтовану на основі теоретико-методологічних засад і відповідних економіко-правових принципів ціноутворення. Основою Концепції

є ідеологія економічних відносин, у яких усі учасники є рівноправними, міжгалузеві зв'язки – збалансованими, а держава економічними методами, включаючи ціновий механізм, виконує роль регулятора ринку для забезпечення рівних міжгалузевих умов розвитку [9, с. 44].

Одночасно О. В. Бондар, О. А. Козак та Н. Г. Копитець (співробітники ННЦ «Інститут аграрної економіки») дослідили та схематично ще у 2014 р. представили інституційне поле формування цінового ланцюга на соціально-значущі продукти харчування (продовольчі товари) [19, с. 43].

Незважаючи на наукові напрацювання, Кабінет Міністрів України прийняв постанову від 7 червня 2017 р. № 394, якою скасовано державне регулювання цін на продовольчі товари та послуги на ринках. А саме з 1 липня 2017 р. скасовано державне регулювання щодо торговельних надбавок до оптової ціни виробника (митної вартості) на 15 груп товарів (у тому числі на яловичину, свинину та м'ясо птиці, ковбасні вироби варені, молоко, сир, сметану, масло вершкове, яйця курячі); щодо декларування зміни оптово-відпускних цін на 13 груп товарів; щодо граничних рівнів рентабельності й торговельних надбавок на дитяче харчування та інше.

Ще раз спостерігаємо відірваність теоретичних наукових напрацювань щодо механізмів та заходів усунення цінової міжгалузевої нееквівалентності від практичної їх реалізації.

Отже, на наш погляд, такі два процеси, як відірваність теоретичних напрацювань від їх практичної реалізації і відсутність якісного, своєчасного, достовірного інформаційного забезпечення взаємин, гальмують розвиток ефективних економічних відносин між учасниками агропродовольчого ринку.

Стосовно першого, В. Л. Валентинов, характеризуючи загальні засади регулювання міжгалузевих відносин, зокрема, проблем нерівності, нееквівалентності в агропромисловому виробництві, вказує на необхідність певної зміни методологічного підходу до розгляду зазначеного процесу. Від теоретичної інтерпретації явища, на думку автора, необхідно переходити до свідомого проектування заходів. Автор стверджує, що ринок може автономно вирішити цю проблему шляхом поглиблення вертикальних відносин між товаровиробниками і несільськогосподарськими суб'єктами [7, с. 110, 118]. Однак, еволюційне (на чому також наголошує О. А. Козак), поступове подолання проблеми нееквівалентності потребує значних економічних, політичних, технологічних, соціальних та інших передумов. Тому М. А. Лендел та О. М. Жулканич [9] роблять висновок щодо доцільності свідомого державного втручання у функціонування економічного механізму міжгалузевих відносин, зокрема, регулювання сільськогосподарського виробництва. До того ж, результатами наукових досліджень учених підтверджено необхідність удосконалень і застосування регуляторних механізмів з боку держави в напрямі забезпечення справедливих пропорцій міжгалузевого обміну.

Другий процес пов'язаний з проблемою асиметрії інформації, яка є об'єктом дослідження багатьох учених. Двічі Премію пам'яті Альфреда Нобеля

з економіки присуджували за дослідження ринків з несиметричною інформацією: у 1996 р. відзначалися дослідник із США Вільям Вікрі та шотланець Джеймс Мірліс і у 2001 р. – американці Джозеф Стігліц, Джордж Акерлоф і Майкл Спенс [27].

У відносинах між бізнес-одинацями є так званий феномен асиметрії інформації, через який на сучасних ринках (які є, в більшості випадків, ринками недосконалої конкуренції) інформація щодо наявності та властивостей продукції розповсюджується нерівномірно. Відповідно сторона, яка володіє відносно обмеженою інформацією, потребує додаткових витрат. Прикладом можуть стати факти, коли торговельні мережі висувають такі фінансові вимоги, як «плата за вхід», або «плата за полицю» тощо.

Міжгалузеві та міжгосподарські економічні відносини ринку продукції тваринництва повинні здійснюватися як з позиції загальної ефективності, так і забезпечення умов розширеного відтворення кожного учасника відносин. Тому в системі договірних (контрактних) відносин між суб'єктами ринку необхідно враховувати розвиток таких явищ, як достовірне зобов'язання (*credible commitment*), або зобов'язання, яке заслуговує на довіру, та достовірна загроза (*credible threat*). У розробленні цього питання вагомий внесок зробив представник нової інституціональної економічної теорії Олівер Уільямсон [28].

Під достовірним зобов'язанням варто розуміти інформацію, яка курсує між учасниками економічних відносин і, яка містить проекцію дій або бездіяльності джерела зобов'язань у майбутньому, залежно від поведінки суб'єктів ринкових відносин. Зобов'язання, які заслуговують на довіру, є незаперечною основою контрактів у сфері економічних відносин, які можна розглядати в рамках економічної теорії трансакційних витрат. Така інформація є необхідною для забезпечення стійких довгострокових й ефективних відносин між бізнес-одинацями.

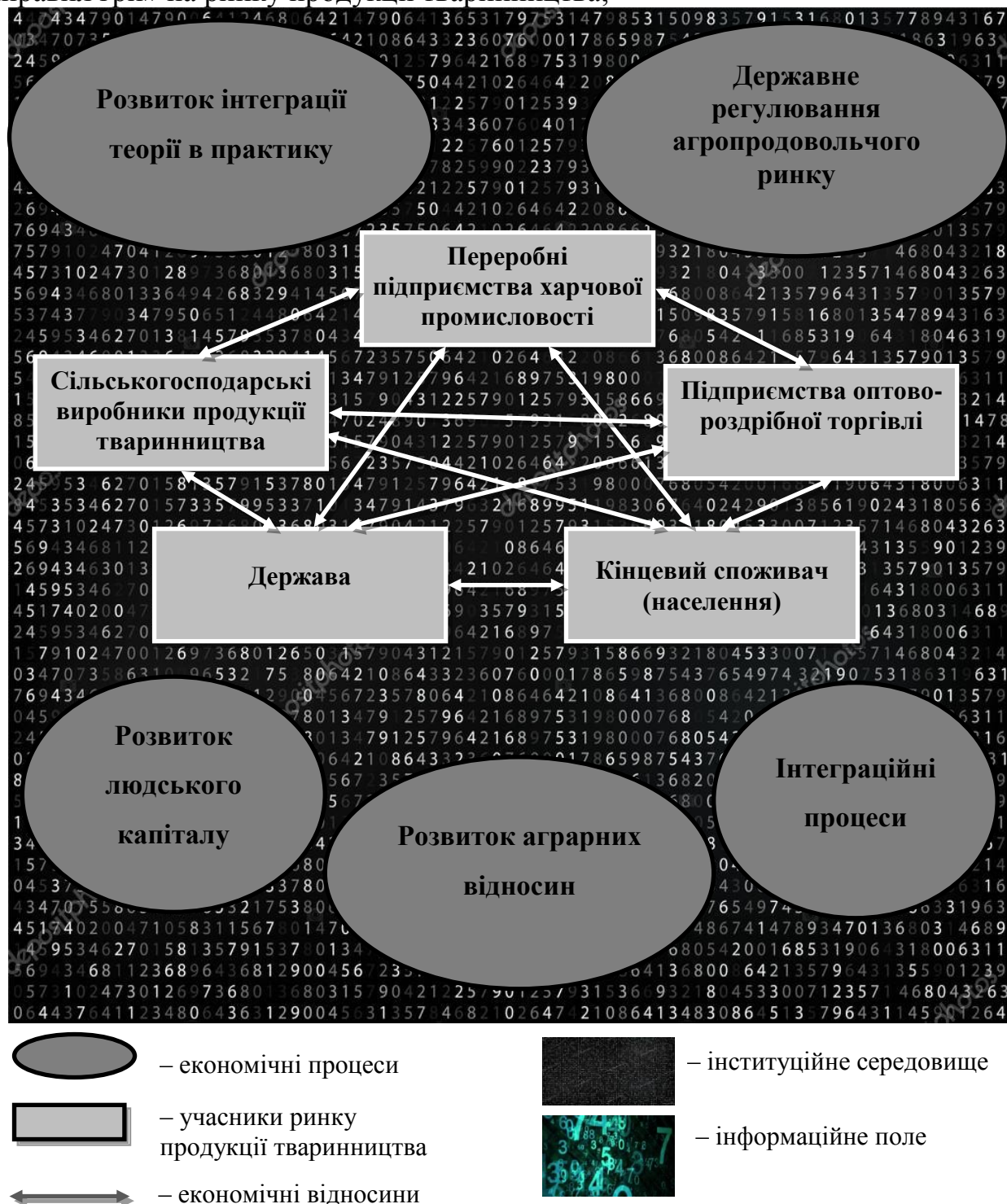
Під достовірною загрозою варто розуміти інформацію щодо ризиків, невизначеності, неузгодженості, які виникають у ринкових умовах між суб'єктами господарювання. І достовірні зобов'язання, і достовірні загрози формують відповідні очікування учасників відносин стосовно майбутніх дій їхніх партнерів. Саме прозорість і наявність довіри є ключовими моментами у вибудовуванні гармонійних економічних взаємозв'язків між учасниками ринку продукції тваринництва в динамічному економічному просторі.

Для більшої наочності схематично представимо структуру економічного простору, якою відображено зміст сучасних економічних відносин на агропродовольчому ринку, зокрема ринку продукції тваринництва (рис. 2).

Ми виділяємо такі основні процеси, які наповнюють і змінюють сучасний економічний простір:

– розвиток інтеграції теорії в практику – процес, який передбачає осмислення того, що аналіз існуючого досвіду й новий синтез, шляхом власного конструювання ефективних процесів, є основою впровадження ефективних економічних відносин для всіх учасників;

– процес державного регулювання агропродовольчого ринку, кінцевою метою якого має стати гарантування продовольчої безпеки, збереження селянства та гармонійний розвиток економіки країни в цілому, зокрема сільських територій, шляхом формування науково обґрунтованих дієвих «правил гри» на ринку продукції тваринництва;

Рис. 2. Структура сучасного економічного простору ринку продукції тваринництва

Джерело: розроблено автором.

– розвиток людського капіталу, як ресурсу, здатного ухвалювати й реалізовувати якісні управлінські рішення на основі сформованих ним самим (людським капіталом) сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;

– розвиток аграрних відносин, особливо земельних, у контексті відносин власності в економічному розумінні, які обумовлюють розвиток соціально-економічних відносин;

– інтеграційні процеси, а саме міжгалузева інтеграція сільськогосподарських товаровиробників до національного агропродовольчого ринку та інтеграція агропродовольчого сектора економіки України до світового ринку в умовах євроінтеграційного вектору розвитку.

Висновки. Підсумовуючи дослідження сутності, змісту й особливостей сучасних економічних відносин між учасниками ринку продукції тваринництва в динамічному економічному просторі, зазначимо, що в ринкових умовах господарювання сутність економічних відносин зводиться до привласнення об'єктів відносин (благ) в усіх сферах суспільного відтворення в умовах діючої організаційно-економічної структури й техніко-технологічного розвитку суспільного виробництва. Зміст сучасних економічних відносин наповнює динамічний економічний простір, який змінюється під впливом певних економічних процесів в інституційному та інформаційному середовищах.

Аналіз економічної літератури дозволив зробити висновок щодо трактування понять «економічних відносин ринку продукції тваринництва» та «економічного простору».

Під економічними відносинами між учасниками (суб'єктами) ринку продукції тваринництва варто розуміти взаємодію та взаємозалежність учасників цих відносин в умовах існуючого економічного простору, які виникають у процесі виробництва, переробки й реалізації продукції тваринництва, та спрямовані на задоволення потреб учасників шляхом реалізації їхніх інтересів.

Під економічним простором ми розуміємо сукупність економічних процесів і суб'єктів, що пов'язані інституційною структурою та інформаційним полем із формування результатів економічної діяльності. Зміна економічного простору керована економічними процесами трансформує економічні відносини. Останні, своєю чергою, справляють зворотний вплив на зміну економічного простору.

Основними процесами, які змінюють простір ринку продукції тваринництва є такі: розвиток інтеграції теорії в практику, процес державного регулювання ринку, розвиток людського капіталу, розвиток аграрних відносин та інтеграційні процеси. Крім зазначених процесів, економічний простір наповнюють такі сучасні явища, як електронна комерція, інвестиції в людський капітал, розвиток ринків із асиметричною інформацією. Усе частіше в науковій економічній літературі підіймається питання довіри в контексті достовірних зобов'язань.

Отже, побудова ефективних економічних відносин між учасниками

агропродовольчого ринку, зокрема, продукції тваринництва, забезпечується спільною метою всіх видів взаємин, підвищенням загального рівня добробуту. Якщо раніше саме у функції держави входило забезпечення підвищення добробуту, то наразі світовою тенденцією є відмова від ролі держави, як «творця» добробуту. Сучасна держава має стати «сервісною» для суспільства, яка гарантуватиме тільки найнеобхідніші соціальні права, натомість стимулюватиме розвиток людського капіталу через інвестування науки й освіти, генеруватиме підвищення кваліфікації населення з метою зменшення проявів нерівності.

Тому більшість учасників відносин, як носії певних інтересів для досягнення власного добробуту, повинні бути глибоко зацікавлені у швидкому, гармонійному, взаємопогодженому задоволенні спільних потреб з найменшими витратами всіх видів ресурсів, що використовують. Міжгалузеві економічні відносини суб'єктів інтеграції повинні здійснюватися як з позиції загальної ефективності (економічної, соціальної, екологічної), так і забезпечення умов розширеного відтворення кожної бізнес-одиниці.

Від запровадження в практику здобутих науково обґрунтованих напрацювань щодо побудови ефективних економічних відносин між виробниками тваринницької продукції, переробними підприємствами харчової промисловості та представниками торгівлі, залежатиме перспектива національного агросектору в контексті євроінтеграційного вектору розвитку та продовольча безпека країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 1. Редкол.: С. В. Мочерний та ін. Київ: Академія, 2000. 864 с.
2. Економічна теорія: Політекономія: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. 9-те вид., доповн. Київ: Знання, 2014. 710 с.
3. Оганян Г. А., Паламарчук В. О., Румянцев А. П. та ін. Політична економія: навч. посіб. / за заг. ред. Г. А. Оганяна. Київ: МАУП, 2003. 520 с.
4. Небрат В. В. Історичний вимір трендів зовнішньоекономічної політики. *Економіка України*. 2017. № 5–6. С. 151–168.
5. Небрат В. В. Теоретичні основи дослідження інституційної трансформації економіки. *Економічна теорія*. 2017. № 2. С. 34–49.
6. Онегіна В. М., Шибасєва Н. В. Інституційна основа аграрної політики: українські реалії й досвід США та ЄС. *Економіка АПК*. 2016. № 1. С. 18–24.
7. Валентинов В. Л. Регулювання міжгалузевих відносин в системі аграрної політики: монографія. Київ: ІАЕ, 2003. 332 с.
8. Гайдучкий П. І. Економічні взаємовідносини підприємств АПК в умовах ринку: навч. посібник. Київ: Вища школа, 1992. 191 с.
9. Лендел М. А., Жулканич О. М. Специфіка міжгалузевих організаційно-економічних відносин в агропромисловому виробництві: аналітичний аспект. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2015. Вип. 2(4). Ч. 1. С. 42–48.

10. Сахно Л. А. Удосконалення економічних відносин в інтегрованих агропромислових підприємствах. *Економіка АПК*. 2014. № 8. С. 142–146
11. Шульга О. А. Еволюція наукових підходів до трактування аграрних відносин. *Економіка АПК*. 2017. № 4. С. 88–96.
12. Голікова Т. В. Інструменти регулювання просторово-економічного розвитку України: монографія. Київ: ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України», 2014. 244 с.
13. Носатов І. К. Трансформація соціально-економічних відносин в Україні під впливом інформаційних технологій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2017. Вип. 13. Ч. 1. С. 147–150.
14. Цибульська Л. О. Роль інформаційних технологій у національному та світовому розвитку. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія «Комп'ютерні технології»*. 2012. Вип. 179. Т. 191. С. 136–139.
15. Staal S. J. Livestock Marketing and Supply Chain Management of Livestock Products. *Indian journal of agricultural economics*. 2015. Vol. 70. No. 1. Pp. 42–63.
16. Vutete C., Chigora F. The Rural Market and Urban Market Integration: A marketing panacea to economic development issues of Zimbabwe. *Business and Economic Research*. 2016. Vol. 6. No. 1. Pp. 234–247. <https://doi.org/10.5296/ber.v6i1.9168>.
17. Korsgaard S., Müller S., Tanvig H. W. Rural entrepreneurship or entrepreneurship in the rural-between place and space. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*. 2015. Vol. 21. Is. 1. Pp. 5–26. <https://doi.org/10.1108/IJEBr-11-2013-0205>.
18. Krugman P. Complex landscapes in economic geography. *American Economic Review*. 1994. Vol. 84. No. 2. Pp. 413–416.
19. Боднар О. В., Козак О. А., Копитець Н. Г. Напрями врегулювання взаємовідносин виробників, продавців і споживачів соціально-значимих продуктів харчування. *Економіка АПК*. 2014. № 2. С. 42–50.
20. Антощенкова В. В. Удосконалення економічних відносин між сільськогосподарськими й молокопереробними підприємствами: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Харків, 2013. 20 с.
21. Олійник Т. Г. Теоретичні основи економічних відносин в інтегрованих формуваннях. *Бізнес-навігатор*. 2016. № 10. С. 92–98.
22. Пікетті Т. Капітал у ХХІ столітті; пер. з англ. Н. Палія. Київ: Наш формат, 2016. 696 с.
23. Аграрний і сільський розвиток для зростання та оновлення української економіки: наукова доповідь / за ред. О. М. Бородіної, О. В. Шубравської. Київ: ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України», 2018. 152 с.
24. Козак О. А. Розвиток молочної галузі в контексті забезпечення продовольчої безпеки України. *Економіка АПК*. 2018. № 2. С. 14–21.
25. Онегіна В. М., Кравченко О. М., Білецький О. С. Державна аграрна

політика та підтримка тваринництва в Україні. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Серія «Економічні науки»*. 2018. Вип. 191. С. 77–92.

26. Саблук П. Т., Месель-Веселяк В. Я., Дем'яненко М. Я., Підлісецький Г. М., Федоров М. М., Шпикуляк О. Г., Воскобійник Ю. П., Овсянніков О. В., Саблук В. П., Пархоменко Л. М. Концепція ціноутворення на сільськогосподарську продукцію. *Економіка АПК*. 2008. № 1. С. 3–20.

27. Ковальчук В. Моделі ринків з асиметричною інформацією у дослідженнях нобелівських лауреатів. *Вісник THEU*. 2009. № 3. С. 123–132.

28. Williamson O. E. Credible Commitments: Using Hostages to Support Exchange. *American Economic Review*. 1983. Vol. 73. No. 4. Pp. 519–540.

References

1. Mochernyi, S. V. eds. (2000), *Ekonomichna entsyklopediia* [Economic Encyclopedia] in three volumes, vol. 1. Akademiia, Kyiv, Ukraine.

2. Bazylevych, V. D. ed (2014), *Ekonomichna teoriia: Politekonomiia* [Economic theory: Political economy], Znannia, Kyiv, Ukraine.

3. Ohanian, H. A., Palamarchuk, V. O., Rumiantsev, A. P. et al (2003), *Politychna ekonomiia* [Political Economy], MAUP, Kyiv, Ukraine.

4. Nebrat, V. V. (2017), Historical dimension of the trends of foreign economic policy. *Economy of Ukraine*, no. 5–6, pp. 151–168.

5. Nebrat, V. V. (2017), The theoretical basis the research transformation of economic institutions. *Economic theory*, no. 2, pp. 34–49.

6. Onehina, V. M. and Shybaieva, N. V. (2016), The institutional basis of Agrarian Policy, Ukrainian realities and experience of the US and EU. *Ekonomika APK*, no. 1, pp. 18–24.

7. Valentynov, V. L. (2003), *Rehuliuвання mizhhaluzevykh vidnosyn v systemi ahrarnoi polityky* [Regulation of inter-branch relations in the system of agrarian policy], IAE, Kyiv, Ukraine.

8. Haidutskyi, P. I. (1992), *Ekonomichni vzaiemovidnosyny pidpriemstv APK v umovakh rynku* [The economic relationship between agricultural enterprises in market conditions], Vyscha shkola, Kyiv, Ukraine.

9. Lendyel, M. A. and Zhulkanych, O. M. (2015), Specificity of intersectoral organizational and economic relations in agricultural production: analytical aspect. *Naukovyj visnyk Mukachivs'koho derzhavnoho universytetu. Seriia «Ekonomika»*. vol. 2(4), part 1, pp. 42–48.

10. Sakhno, L. A. (2014), Improvement of economic relations in integrated agro-industrial enterprises. *Ekonomika APK*, no. 8, pp. 142–146.

11. Shul'ha, O. A. (2017), Evolution of scientific approaches to the interpretation of agrarian relations. *Ekonomika APK*, no. 4, pp. 88–96.

12. Holikova, T. V. (2014), *Instrumenty rehuliuвання prostorovo-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy* [Tools regulating spatial and economic development of Ukraine], Institute for Economics and Forecasting, Ukrainian

National Academy of Sciences, Kyiv, Ukraine.

13. Nosatov, I. K. (2017), Transformation of socio-economic relations in Ukraine under the influence of information technologies. *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriiia «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*, vol. 13, part 1, pp. 147–150.

14. Tsybul's'ka, L. O. (2012), The role of information technology in national and global development. *Naukovi pratsi Chornomors'koho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly. Seriiia «Komp'iuterni tekhnolohii»*, vol. 179(191), pp. 136–139.

15. Staal, S. J. (2015), Livestock Marketing and Supply Chain Management of Livestock Products. *Indian journal of agricultural economics*, vol. 70, no. 1, pp. 42–63.

16. Vutete, C. and Chigora, F. (2016), The Rural Market and Urban Market Integration: A marketing panacea to economic development issues of Zimbabwe. *Business and Economic Research*, vol. 6, no. 1, pp. 234–247. <https://doi.org/10.5296/ber.v6i1.9168>.

17. Korsgaard, S., Müller, S., Tanvig, H. W. (2015), Rural entrepreneurship or entrepreneurship in the rural-between place and space. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, vol. 21, is. 1, pp. 5–26. <https://doi.org/10.1108/IJEER-11-2013-0205>.

18. Krugman, P. (1994), Complex landscapes in economic geography. *American Economic Review*, vol. 84, no. 2, pp. 413–416.

19. Bodnar, O. V., Kozak, O. A. and Kopytets', N. H. (2014), Directions of settlement of mutual relations of producers, salespeople and consumers of socialmeaningful foodstuffs. *Ekonomika APK*, no. 2, pp. 42–50.

20. Antoschenkova, A. S. (2013), The improvement of economic relations between agricultural and dairy processing enterprises, Abstract of Ph.D. dissertation, Economy and management of enterprises (by types of economic activity), Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture, Kharkiv, Ukraine.

21. Olijnyk, T. H. (2016), The theoretical basis of economic relations in integrated formations. *Biznes-navihator*, vol. 10, pp. 92–98.

22. Piketty, T. (2016), *Capital in the twenty-first century*, Nash format, Kyiv, Ukraine.

23. Borodina, O. M. and Shubravska, O. V. eds. (2018), *Ahrarnyi i sil'skyi rozvytok dlia zrostannia ta onovlennia ukraïnskoï ekonomiky* [Agrarian and rural development for the growth and renewal of the Ukrainian economy], NAN Ukrainy, DU «In-t ekon. ta prohnozuv. NAN Ukrainy», Kyiv, Ukraine.

24. Kozak, O. A. (2018), The development of the dairy industry in the context of food security of Ukraine. *Ekonomika APK*, no. 2, pp. 14–21.

25. Onehina, V. M., Kravchenko, O. M. and Bilets'kyj, O. S. (2018), State agricultural policy and support of livestock in Ukraine. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, vol. 191, pp. 77–92.

26. Sabluk, P. T., Mesel-Veseliak, V. Ya., Demianenko, M. Ya.,

Pidlisetskyi, G. M., Fedorov, M. M., Shpykuliak, O. G., Voskobiinyk, Yu. P., Ovsianikov, O. V., Sabluk, V. P. and Parkhomenko, L. M. (2008), The concept of pricing of agricultural products. *Ekonomika APK*, no. 1, pp. 3–20.

27. Kovalchuk, V. (2009), Models of markets with asymmetric information in the research of Nobel laureates. *Visnyk TNEU*, no. 3, pp. 123–132.

28. Williamson, O. E. (1983), Credible Commitments: Using Hostages to Support Exchange. *American Economic Review*, vol. 73, no. 4, pp. 519–540.

How to cite this article? Як цитувати цю статтю?

Стиль – ДСТУ:

Кравченко О. Особливості економічних відносин між учасниками ринку продукції тваринництва. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2019. Vol. 5. No. 1. Pp. 71–91. URL: <http://are-journal.com>.

Style – Harvard:

Kravchenko, O. (2019), Special aspects of economic relations between participants of the market for livestock products. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, [Online], vol. 5, no. 1, pp. 71–91, available at: <http://are-journal.com>.